

כאילו עובד עבודת כוכבים. וכן בדוד הוא אומר 'כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים', וכי מי אמר לו לדוד לך עבוד אלהים אחרים? אלא לומר לך כל הדר בחוץ לארץ כאילו עובד עבודת כוכבים".

ובשו"ת הרשב"א (ח"א קלד) "שאלת מה שאמרו כל הדר בחוצה לארץ כמי שאין לו אלוה. תשובה, לפי שארץ ישראל נקראת נחלת ה', דכתיב (שמואל א' כ"ו) כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה', והוא יתברך נקרא אלהי הארץ, ומיוחדת לו ולא לשרי מעלה, כדכתיב בכותיים (מלכים ב' י"ז) כי לא ידעו את משפט אלהי הארץ, ועל כן קרא לע"ז אלהי נכר הארץ, וכתיב (דברים יא) תמיד עיני ה' אלהיך בה. ועיקר מצות התורה כולן בארץ הן, עד כי כמה מצות אין נוהגות כלל אלא בארץ, כמו שאמרו במדרש הציבי לך ציונים (ירמיה ל"א). ועל כן כשבירך יצחק את יעקב שלא מדעתו, ונתן לו את הברכות, דכתי' (בראשית כ"ז) ויתן לך האלהים מטל השמים וגו', מיד זכה יעקב בברכת אברהם שהיא ירושת הארץ, ולא היה יכול ליתנה לעשו, והוא אמרו (שם) ולך איפוא מה אעשה בני".²

אמור מעתה, שארץ ישראל היא ארץ שההשגחה בה גלויה וגדולה יותר, לעומת חוצה לה, ממילא בארץ ישראל אין מקום לכעס, כי הכעס הוא מצד אלהים אחרים, מצד שאין לו אלוה. אבל חוצה לה שהארצות תחת השפעת השרים כדברי הרמב"ן, שלכאורה גם לכך כוונת הרשב"א הכא, דומה כמי שאין לו, ולכן המקום מסוגל יותר לכעס.

נמצא שאין כוונת הכתוב שיכשילם שם בחטא, אלא שמאחר שאין היא 'ארצם', ואין חוצה לארץ מסוגלת עבור ישראל, כי טבעם ותכונתם כפי תכונות ארץ ישראל, ממילא לא ימצאו מרגוע ומנוח בגלות, וממילא יהיה להם לב רגז וכו', כפי תכונות ארצות הגולה. כי כפי תכונתם לא היה להם לב רגז לא מצד תכונתם ומעלתם הטבעית, אלא מצד סגולת ארץ ישראל שעניי ה' בה, והוא מנע מהם את הרגז, אבל בארצות הגולה ממילא יהיה להם לב רגז, כי אין שם דבר המונע.

נמצא שבא הכתוב להודיע שבגולה לא יהיה להם שמחה ונחת, ומודיע שזה מענין תכונות המקומות האלה, שהם רחוקים מה' שעוז וחדוה במקומו, והריחוק גורם שיש שם רגז.

ולפי"ז הוא רק בענין מידת הכעס, שהוא כענין ע"ז, וזהו שאמרו לו לך עבוד אלהים אחרים, כי היציאה חוצה לארץ להיות תחת השרים, מקום הרגז והכעס, הוא הגורם שייחשב הדר שם כעובד אלהים אחרים.³

ג' נזקי הכעס

והנה אמרו בגמ' (נדרים כב:) ג' דברים בכועס. "אמר רבה בר רב הונא, כל הכועס - אפ"י שכינה אינה חשובה כנגדו, שנאמר רשע כגובה אפו בל ידרוש אין אלהים כל מזמותיו. ר' ירמיה מדיפתי אמר משכח תלמודו ומוסיף טיפשות, שנאמר כי כעס בחיק כסילים ינוח, וכתיב וכסיל יפרוש אולת. רב נחמן בר יצחק אמר בידוע שעונותיו מרובין מזכותיו, שנאמר ובעל חימה רב פשע.

ויש מקום לשמוע, שג' ענינים אלה, הם הנרמזות כאן בפסוק בענין לב רגז.

שהנה שורש הכעס מחמת גאוה וגסות הרוח הוא, ועל גס רוח נאמר 'אין אני והוא יכולים לדור בכפיפה אחת', נמצא ש'לב רגז' הוא מציאות של ריחוק מה', וכפי גובה אפו כך אין אלקים במזמותיו. נמצא שהקללה הראשונה היא בענין עצם מציאותו.

השניה 'מכלות עינים', שהעין במקומות רבים כינוי לדרגה הרוחנית, והשגת התורה ואור תורה מאור עולם האור העליון. הנה הכעס משכח תלמודו שהיא עין אחת, ומוסיף טפשות שהיא העין השנייה, שתחת שיביט בפקחות ועינים פקחות, מוסיף טפשות.

השלישית, דאבון נפש, שהוא ענין ריבוי חטא, שהוא מדאיב ומכלה את נפשו. עד שכל מיני גיהנם שולטים בו. גם טורף נפשו בכפו, ועיין בהערה⁴.

² ועיין מהרש"א כתובות קי. שכתב שודאי משמע שהדר בארץ ישראל יש לו אלוה, אך איך משמע שבחוצה לארץ אין לו אלוה, ומבאר. ³ והנה בפשטות 'בבל' אינו רק ארץ בבל, אלא שם כללי לגלות, יען שגלו תחילה לשם, וכן בתפילת יקום פורקן 'די בבבל' למרות שכיום אין בבבל חכמי תורה, אלא שכל הגלות נקראת על שמה. אולם היה מקום לחשוב שענין זה של לב רגז דייקא בבבל קאי, כי אמרו (סנהדרין כד.) שחנופה וגסות הרוח ירדו לבבל, וענין הכעס תולדה של שני אלה. או שגם ענין גסות הרוח אינו תלוי בארץ בבל בלבד, אלא כל הגולה. ⁴ בספר הליקוטים (פרשת וזאת הברכה - פרק יא): "בענין הכעס היה מקפיד הרב זלה"ה, ואומר שהוא יותר מכל שאר העבירות. והיה נותן טעם, כי הלא כל שאר העבירות אינם מחליפים הנשמה, אלא הכעס לבד. והענין הוא, כי כאשר יכעוס האדם מסתלק ממנו הנשמה הטהורה אשר בו, ותכנס בו נפש מן החיצונים, ולזה כל הכועס חכמתו ונבואתו מסתלקת ממנו, ואף אם יהיה חכם גדול וחסיד. ומי לנו גדול ממרע"ה, במ"ש ז"ל על ויקצוף משה וכו'. ואפ"י שנתכעס על דבר מצוה, וז"ס פסוק טורף נפשו באפו, כי האדם טורף ועושה את נפשו טריפה, וממיתה בעת אפו וכעסו, והוא טורף

נועים וחובלים

באופן נוסף נוכל להסביר ענין זה.

הנה אמרו (סנהדרין כד.) שיש הבדל בין תורת ארץ ישראל, לתורת בבל. "אמר רבי אושעיא, מאי דכתיב ואקח לי שני מקלות לאחד קראתי נועם ולאחד קראתי חובלים, נועם אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל, שמנעימין זה לזה בהלכה; חובלים אלו תלמידי חכמים שבבבל, שמחבלים זה לזה בהלכה. ויאמר אלה שני בני היצהר העומדים וגו' ושנים זיתים עליה, יצהר - אמר רבי יצחק אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל, שנוחין זה לזה בהלכה כשמן זית, ושנים זיתים עליה אלו תלמידי חכמים שבבבל, שמרוין זה לזה בהלכה כזית".

עפי"ז נראה להסביר, שאכן ניתנה מידת הכעס והרוגז בחוצה לארץ, אולם אין המטרה בשביל להכשילם בחטא, אלא שכך תהיה צורת לימוד התורה, באופן של חבלה ומרירות.

כי התורה היא משמחת לב, ומפקחת עינים, ועיקר צורת עם ישראל הם עיני העדה וחכמיהם ולכן הגלה את החרש והמסגר קודם לכל העם, עם גלות יבנה, להכין להם חכמי התורה חוצה לארץ. אלא שיש חשש שכחת התורה, ונתן להם עסק התורה בגולה באופן שונה מבא".

כי הנה בשעה ששאל אחשוורוש את חכמי ישראל שידונו את ושתי, אמרו לו (מגילה יב:): "מיום שחרב בית המקדש, וגלינו מארצנו, ניטלה עצה ממנו, ואין אנו יודעין לדון דיני נפשות. זיל לגבי עמון ומואב, דיתבי בדוכתייהו כחמרא דיתבי על דורדייה. וטעמא אמרו ליה, דכתיב שאנן מואב מנעוריו ושקט הוא אל שמריו ולא הורק מכלי אל כלי ובגולה לא הלך על כן עמד טעמו בו וריחו לא נמר".

ועוד נאמר בשמן שהוא גורם לחכמה, שלכן היה בתקועה אשה חכמה, "אמר רבי יוחנן מתוך שרגילין בשמן זית, חכמה מצויה בהן" (מנחות פה.). השמן מאיר את העינים ומצהיל את הפנים.

אומר הפסוק, שמאחר שבגוים האלה לא תרגיע ולא תמצא מנוח, הנה תנטל חכמת ועצת התורה מהם, על כן מודיע הכתוב שיתן להם ה' לב רגז וכו', שעל ידם תתקים התורה גם בגולה.

הראשון א' לב רגז, דהיינו שיכעסו על דברי חבריהם ויחבלו זה לזה בהלכה, ומתוך כך יתגברו לעסוק בתורה ולהעמיד שיטתם. ב' מכלות עינים, היינו שיהיה חוסר בהירות בסוגיות הגמ' שאמרו על תלמודה של בבל שהוא חשוך כבבל. ג' דאבון נפש, דהיינו שיגרום למרירות זה לזה.

ג' חלקי התורה

ויש מקום להבין, לאור דברי הגר"א במשלי, שחלקי התורה נבדלו במשלם. שלימוד הפשט וההלכה ייקרא לחם, ולימוד הסוד ייקרא יין, נכנס יין יצא סוד. עפי"ז נאמר שהדרך כיצד מגיעים לפשט ולסוד שהם 'דרוש ורמז' הם העינים שעל פיהם נכנסים ומסיקים את הנלמד, כעין הלשון שאמר משה ליתרו והיית לנו לעינים.

הנה היין ישמח לבב אנוש, והשמן להצהיל פנים משמן שהוא כענין הארת העין, והלחם לבב אנוש יסעד (עפ"י תהלים קד, טו). אולם בבבל, שם להעמיד את חלק הפשט שבתורה שהוא הלחם הסועד, יהיה להם לב רגז, שיסיקו זאת על ידי חובלים. כנגד הצהלת פנים משמן, יהיה להם מכלות עינים שלא יידעו איך להכנס ולצאת בהלכה. כנגד חלק הסוד שהוא משמח לבב אנוש, יהיה להם דאבון נפש.

ונראה לומר, שלא שחס ושלום שלא יתקיים בהם שהתורה משמחת וכו', אלא שמאחר שיהיה להם לב רגז יצטרכו לעסוק בתורה הרבה להעמידה בשביל להשיג שמחתה, ומחמת דאבון נפש יצטרכו לעמל להשיג סודותיה עד שיהיה יין ישמח.

[אכן תלמודה של בבל נתקיים יותר, והלכה על פיו, משום שעמלו בה יותר, והבן].

אותה ומשליך אותה ממנו, ואעפ"י שעושה האדם תיקוין לנפשו ומצות רבות, הכל נאבדים לגמרי, כי הולכת אותה הנפש ונכנסת אחרת במקומה, וצריך לחזור ולתקן כמתחילה. וכן בכל פעם ופעם שהוא כועס.

נמצא, כי בעל הכעס אין לו תקנה, כי הוא תמיד ככלב שב על קיאו. ואם היתה מתעברת בו איזו נשמה קדושה לסייעו, גם היא מסתלקת. ועל זה נאמר טורף נפשו באפו, ולא יוכל להשיג שום השגה, כי הוא בונה וסותר כל מה שבונה. אך כל שאר העבירות אינם טורפים ועוקרים את הנפש, רק פוגמים אותה, ונשאר בה הפגימה, אך הכעס צריך תיקונים והכנות רבות, לחזור להביאה אחר שנטרפה. **ואולי אין לו תקנה, כפי בחינת מצאות הכעס.** לכן צריך להזהר אפילו בשום כעס, מלבד מצות. וכמעט הרב ז"ל היה מוכיח לתלמידיו על שהיה כועס עם אחיו כשהיה קורא עמו, ולא היה לומד כרצונו, והיה כועס עמו, ואפילו בזה היה מוכיחו".

לעולם ירגיז

כתב המהרש"א (נדריים כב.) "ונתן ה' לך שם לב רגז בבבל כתיב כו'. כי היצה"ר שולט בח"ל יותר מבא"י, והכעס הוא ממדות היצה"ר". מבואר שלא רק מידת הכעס שייכת לחוצה לארץ יותר, אלא כל עניני יצר הרע.

עפי"ז היה מקום לומר, שאינו לשון כעס בלבד, אלא כענין מאמרם (ברכות ה.) "אמר רבי לוי בר חמא אמר רבי שמעון בן לקיש, לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, שנאמר רגזו ואל תחטאו". שפרש"י "ירגיז יצר טוב - שיעשה מלחמה עם יצר הרע".

מאחר שחוצה לארץ הוא מקום שיצר הרע שולט יותר, לכן הוצרך הקב"ה להעניק להם כחות להלחם ברע שבגולה, שאם בהיותם בארץ ישראל לא נצחו את יצרם עד שהגלם מעל אדמתם, לכאורה כש"כ שיפלו בגולה ברשת היצר. לכן מודיעם שיתן להם בגולה 'לב רגז', לב שמרגיז יצר הטוב על יצר הרע, ובכך יוכלו לנצחו.

כי בארץ ישראל לא היו צריכים להתאמץ ולהרגיז, כי כח הרע לא היה ער כמו בחוצה לארץ, ולא היו צריכים לרוגז לנצח תוקף הרע, אולם בחוצה לה צריכים להרגיז ובכך לנצח, וזהו ההפסד והעונש של הגלות.

עפי"ז היה מקום להסביר גם הנאמר בהמשך הפסוק 'כליון עינים ודאבון נפש'. שהנה בהמשך המאמר שלעולם ירגיז יצר הטוב, אמר שם עצות נוספות, וזה לשונו: "אמר רבי לוי בר חמא אמר רבי שמעון בן לקיש, לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, שנאמר רגזו ואל תחטאו. אם נצחו - מוטב, ואם לאו - יעסוק בתורה, שנאמר אמרו בלבבכם; אם נצחו - מוטב, ואם לאו - יקרא קריאת שמע, שנאמר על משכבכם; אם נצחו - מוטב, ואם לאו - יזכור לו יום המיתה, שנאמר ודמו סלה".

שלעולם ירגיז' כנגד 'לב רגז'. אם לא נצחו יעסוק בתורה שנמשלה בעינים, 'והאר עינינו בתורתך', 'ועינים לראות', 'ותורה אור'. גם קריאת שמע שהיא תורה (שהרי עם הארץ יוצא בה ידי חובת והגית בו יומם ולילה) נמשלה בעין, שהיא הזכרון שעניי ה' צופות רעים וטובים ויקבל מלכותו עליו, וזהו 'כליון עינים', שבגולה יצטרכו יותר כליון עינים להתגבר על הרע, היינו גם בעמל התורה וגם בקבלת עומ"ש. אם לא נצחו יזכיר לו יום המיתה שהוא 'דאבון נפש', איבוד הנפש. בפרט בחוצה לארץ שאין מתיה חיים לעתיד לבוא, ואמרו סוף כתובות, שגם אם יזכה להקבר בארץ אינו דומה קולטתו מחיים לקולטתו לאחר מיתה, וגם הצדיקים הקבורים חו"ל יצטרכו לצער ויסורים בשביל לקום לעת התחיה בגלגול מחילות.

לא עברינן ירדנא

קדושת עבר הירדן

והנה בגמ' דנדריים מבואר שמשום שלא עברו את הירדן, עדיין היה בהם קללת בבל שיהיה להם לב רגז. אלא שיל"ע בה, הלא עבר הירדן המזרחי גם הוא ארץ ישראל הוא, שהרי חייב בתרומות ומעשרות וכמעט כל דיני ארץ ישראל בה, ואם כן כיצד לא הגינה אורא דארץ ישראל מאותו 'לב רגז' שגרם לו לרצוח את רעהו?

והר"ן לכאורה נתקשה בזה, שכתב "ההוא שעתא לא עברינן ירדנא - ועבר הירדן לא נתקדש להבאת העומר ולמקצת קדושות". הגם שעבר הירדן חייב במצוות התלויות בארץ, מכל מקום אינו קדוש כקדושת ארץ ישראל, וממילא עדיין תתכן קללת 'לב רגז'.

ובקרן אורה "ולא הבנתי, כי לא נתבאר זאת לא במשנה ולא בגמרא, דהעומר אינו בא מעבר הירדן. גם מ"ש למקצת קדושות לא ידענא מאי ניהו. ולענין בכורים הוא דאיכא פלוגתא אי מביאין מעבר הירדן, משום דאין זה שבח ארץ. אבל לכל הקדושות הרי היא כארץ ישראל, אם לא לאחר שבטלה קדושת ארץ, ובביאה שניה לא קידשוה, ואינה קדושה לכל מילי, ומאי אריא הבאת עומר, אבל הסרת לב רגז נראה דאינה אלא בארץ שבעת עממין, דבגלעד שכיחי רוצחים, וכדאיתא במכות (ט' ע"ב)".

נקט הקרן אורה תלתא בדבריו. א' שהדין שעומר בא רק מארץ ז' עממין לא נזכר במשנה וכו' והוא חידוש של הר"ן. ב' שלא ידע לאיזה קדושות נוספות יש הבדל בין עבר הירדן לארץ ישראל. ג' שמוכח מסוגין דמכות שבעבר הירדן שכיחי רוצחים, וממילא מוכח שתליא בארץ ישראל אחר הירדן לצד מערב, ואילו לצד מזרח הירדן ליכא ברכת הארץ המונעת רוצחים.

והנה הר"ן חזר על חידושו זה, ושם לכאורה מוכח כדבריו, שדנו בגמ' (ר"ה יג.) מהיכן הקריבו ישראל את העומר בעברם את הירדן בכניסתם לארץ, ושקלו וטרו, שאם הגוי קצר נפסל מצד חסרון 'קצירכם', ואם ישראל קצרו הלא לא גדלו ברשותם, והעמידו שהיה פחות משליש ונעשה שלישי אחר כיבוש ישראל, וכתב הר"ן "מהיכן הקריבוהו. וא"ת דלמא מעבר הירדן, מחלק בני גד ובני ראובן שנטלו בראש, י"ל דעומר מצותו להביאו מיהודה, ואינו נראה לומר שעומר ראשון היה שלא כמצותו". הנה מזה גופא שטרחו בגמ' להעמיד שהקריבו עומר מארץ ז' עממין, מוכח כדברי הר"ן שאין מביאין מעבר הירדן, דאל"ה אין ראייה שהיו בקיאים בהבאת שלישי, דדילמא הביאו מעבר הירדן המזרחי. הנה לפנינו הוכחה ברורה לשיטת הר"ן שאין מביאין עומר מעבר הירדן, וסרה שאלתו הראשונה של הקר"א.

ובנוגע לשאלה השניה איזה קדושות נוספות נחסרו שם, אמרו במדרש (במדב"ר ז, ח) "ארץ כנען מקודשת מעבר הירדן, ארץ כנען כשרה לבית שכינה, ואין עבר הירדן כשר לבית שכינה". מבואר היטב שאכן עבר הירדן קדושתו פחותה, שהרי אי אפשר לבנות בה בית הבחירה, ואפילו משכן, ולא יתכן שבה בחר ה'.

ובנוגע לנקודה השלישית שהעלה, שאכן בגלעד שכיחי רוצחים, אכן זה גופא סיוע הוה, שאכן הגם שעבר הירדן חייב במצוות התלויות בארץ, מכל מקום חסר בקדושתה, וזה גורם.

שני הגורמים

והנה חכמי ישראל אמרו לאחשוורוש 'מיום שחרב בית המקדש וגלינו מארצנו', הדגישו שני דברים, חורבן הבית, וגלות מהארץ. נראה שאכן לב רגז וכו' תליא בשני אלה.

שכתב הבניהו בן יהודע (סנהדרין כד.) בטעם שנקראים חכמי ארץ ישראל בשם 'נועם', שהם אותיות 'מעון', ששם המקדש. אם נקבל הרמיזה בשלימות, נבין שאכן 'נועם' ארץ ישראל תליא במקום המשכן ומעון השכינה, ולכן רק בארץ ז' עממין איכא לנעימות זו, יצא עבר הירדן המזרחי שחסר בנועם ה' ולבקר בהיכלו, ולכן שכיחי רוצחים.⁵

אכן גם אם חרב הבית, עדיין יש בארץ ישראל ענין המעון, ועיני ה' בה מראשית שנה ועד אחרית שנה. אולם נשתנה מזמן הבית, שבהיות הבית על מכונו היתה שמחה בכל העולמות, והיה עוז וחדוה גם בבתי בראי, אבל מיום שחרב איכא בכי בבתי בראי, וזה ענין לב רגז בבבל.⁶

בכורים

והנה הקר"א עורר בדבריו, שנחלקו התנאים האם מביאים בכורים מעבר הירדן, ונראה שאכן שני הדברים שייכים מאד.

שנחלקו התנאים בטעם שאין מביאים בכורים מעבר הירדן המזרחי, שבמשנה (ביכורים א, י) "רבי יוסי הגלילי אומר, אין מביאין בכורים מעבר הירדן, שאינה ארץ זבת חלב ודבש". אבל בירושלמי (בכורים א, ח) הביאו ברייתא שהטעם הוא משום שנאמר 'אשר נתת לי ה' וממעטין' ולא אשר נטלתי מעצמי, וביארו שם שהנפק"מ לגבי חצי המנשי. למ"ד שאינה זבת חלב ודבש גם שם אינו זבת חלב ודבש, ולמ"ד 'ולא שנטלתי מעצמי' הם לא נטלו מעצמם. נמצא שנחלקו בטעם הבכורים, האם הוא הודאה על מתנת הארץ, או על טיב הארץ, שאם היה הודאה על המתנה, מה שנטלתי מעצמי אינה מתנה, אולם אם ההודאה על טיב הארץ, הנה כמו שלא מביאים בכורים מפירות שבעמקים או בהרים שאינם 'שבחה של ארץ ישראל', כך אין מביאים מעבר הירדן, משום שאינם שבחה של ארץ ישראל.

והיה מקום לומר שגם תלוי בזה, האי דאמרו שבגלעד שכיחי רוצחים, אם הוא רק בגלעד שהוא נחלת ראובן וגד, אבל בנחלת המנשי בבשן לא היו רוצחים, או דילמא שגם בנחלת המנשי היו רוצחים. שאולי גם זה תליא בפלוגתא זו.

אולם נראה עוד, שנוכל להעמיס כאן נקודה עמוקה יותר, שאכן פירות ארץ ישראל הם הגורמים דליכא רוצחים, והם הגורמים למקל נועם, שמה שהארץ 'זבת חלב ודבש' גורם לכך, שהחלב הוא הנעימות שבין אדם לחבירו כענין שדרשו 'ולבן שינים מחלב, גדול המלבין שינים לחבירו'. גם הדבש גורם למתיקות ועריבות, וכפי השגת העריבות, כך השגת העריבות בתורה.⁷

⁵ ואפשר שלכן אמר משה 'ויהי נועם ה' אלקינו עלינו' בבנין המשכן, משום שהמשכן משרה הנעימות, ומבטל לב רגז.

⁶ ובשיחות הרב פינקוס זצ"ל על גלות וגאולה, מביא בשם הרמ"א שירמיה בכה על חורבות ירושלים, ואחד מפילוספי יון דובר עמו וראה חכמתו העצומה, והתפלא על שבוכה על עצים ואבנים, ואמר לו שמקור חכמתו מאלה. כש"כ שהיה הבית בנוי, ומשם נבואה וחכמה וכל השגה שבעולם. ובתורת העולה לרמ"א שפילוספי יון גנבו חכמתם מחכמי ישראל, שמצאו בירושלים מספרי שלמה ועוד, ומהם גזלו וחיברו ספריהם וערבו בהם שקריהם.

⁷ עיין שבת קנב. שמע מינה בטיל חמדיה דרב, וביארו שח"ו שהצטער על הנאת עולם הזה שסרה ממנו, אלא על עריבות בתורה שנחסר ממנו.

כך שנוכל לומר שתחת 'ויתן לנו את הארץ הזאת' באה הקללה 'ונתן לך שם לב רגז'. תחת זבת דבש בגלות 'מכלות עינים', כי הדבש מאיר את העינים, צא ולמד מיונתן בן שאול. תחת זבת חלב בגלות 'דאבון נפש', כי החלב מעמיד את הנפש, והחלב הוא מנפשה של בהמה.

עומר ובכורים

וחשבתי עוד בענין, שאפשר שלכן שני אלה אינם באים מעבר הירדן, שהם עומר ובכורים. כי שני אלה מבטלים לב רגז וכו'.

הנה העומר מבטל רציחה, כמו שחזינון בהמן שמרדכי במה שדרש בקרבן העומר, בא קומץ המנחה דישראל וביטל עשרת אלפים ככר כסף דהמן, שכח העומר להפך מגזר דין מות לחיים. גם בעומר במחנה מדין נהפך להם לישראל מרעה לטובה, ממיתה לחיים.

כי העומר הוא בחינת 'לחם לבב אנוש יסעד', היפך 'לב רגז'. היינו שהוא מיישב את הלב, וזה ענינו בחג הפסח שהוא מעבדות לחירות, וממיתה לחיים. בפסח נידונים על התבואה, שהוא לבב אנוש יסעד, [וביארנו את הפסוק אחריו בקללה, והיו חיך תלואים זה הלוקח פת מן הפלטר].

הבכורים הם בחינת חג השבועות, שמאז מביאים בכורים. שהם היפך מכלות עינים, כי הבכורים הם כנגד קרבן שתי הלחם לברך פירות האילן שהם מאירים את העינים, כההיא דאכלא מפירות גינוסר ורוב טובתם.

בכורים מביאים עד חג הסוכות, שהוא כנגד דאבון נפש, כי בחג הסוכות עיקרו בשמחת החג, ושמחת בית השואבה.

עפי"ז נראה שריש הפרשה במתנת הארץ, והודאה עליהם בבכורים, הוא היפך הקללה דלא ימצאו מרגוע ומנוח, ולב רגז וכו'. כי נתן להם הארץ המשובחת ביותר שיש בה מרגוע ומנוח, ושכבתם ואין מחריד. נתן להם פרי הארץ לגאון ולתפארת שהיא ממלאה את האדם בחכמה ובתבונה ובישוב הדעת, תחת הגולה שהיא לב רגז מכלות עינים וכו'. ואפשר שלכן כאשר נתן הארץ פריה שוב, אין לך קץ מגולה מזה, שבא להודיע וללמד שמחזירים למקומם ולדעתם.

ברוך רחמנא דיהיב לן אורייתא

סא|0|סא

לעילוי נשמת האשה מרת צפורה הדסה ב"ר אברהם ברוך ת.ג.צ.ב.ה.

לע"נ ר' אברהם חיים ב"ר ישראל משה שוטלנד ת.ג.צ.ב.ה.

לרפואת הגה"צ הרב אברהם אביש מרדכי בן רחל שליט"א

הר"ר יהודה לייב אריה בן לאה רחל שליט"א

חנה רחל בת שרה תליט"א

אסתר מרים בת שרה רבקה תליט"א